

پروہشیہ
نارنج فراں کے

دکتر سید محمد باقر حجتی

فهرست

۱۵	فهرست تصاویر نسخه های قرآن کریم
۲۳	مقدمه چاپ دوم
۲۴	مزایای چاپ دوم
۲۷	مقدمه چاپ اول
۳۵	۱. عناوین و اسامی قرآن کریم از نگاه مفسران و دانشمندان علوم قرآنی
۳۵	نظریه خرائی
۳۵	نظریه قاضی شیدله
۳۵	نظریه ابوالفتوح رازی
۳۶	نظریه طبرسی
۳۷	گزارشی درباره عناوین قرآن
۳۸	۱. قرآن
۴۸	۲. فرقان
۵۶	۳. کتاب
۶۳	۴. ذکر
۶۵	۵. تنزیل
۶۹	۶. مبین
۶۹	۷. کریم
۶۹	۸. کلام [الله]

۷۰	۹. نور
۷۰	۱۰. هدی
۷۰	۱۱. رحمت
۷۱	۱۲. موعظه
۷۱	۱۳. شفاء
۷۲	۱۴. مبارک
۷۲	۱۵. علی
۷۲	۱۶. حکمت
۷۳	۱۷. حکیم
۷۳	۱۸. مصدق
۷۳	۱۹. مهیمن
۷۴	۲۰. حبل
۷۴	۲۱. صراط مستقیم
۷۴	۲۲. قیم
۷۵	۲۳. قول فصل
۷۵	۲۴. نبأ عظیم
۷۵	۲۵. احسن الحدیث
۷۶	۲۶. متشابه
۷۶	۲۷. مثانی
۷۷	۲۸. روح
۷۸	۲۹. وحی
۷۸	۳۰. عربی
۷۸	۳۱. بصائر
۷۹	۳۲. بیان
۷۹	۳۳. علم
۸۰	۳۴. حق
۸۰	۳۵. هادی
۸۰	۳۶. عجب

۸۱	۳۷. تذکره
۸۱	۳۸. عروة الوثقی
۸۱	۳۹. صدق
۸۲	۴۰. عدل
۸۲	۴۱. امر [الله]
۸۲	۴۲. منادی
۸۳	۴۳. بُشری
۸۳	۴۴. مجید
۸۳	۴۵. زبور
۸۴	۴۶-۴۷. بشیر و نذیر
۸۴	۴۸. عزیز
۸۵	۴۹. بلاغ
۸۵	۵۰. قصص
۸۶	۵۱. ذکری
۸۶	۵۲-۵۵. صحف، مکرمه، مرفوعه، مطهره
۸۷	۵۶. رزق الرب
۸۷	۵۷. تبیان
۸۸	۵۸. نجوم
۸۸	۵۹. سراج منیر
۸۸	۶۰. حدیث
۸۹	۶۱. نعمت
۸۹	۶۲. حکم
۹۰	۶۳. مصحف
۱۰۰	رای نگارنده درباره اسامی و عناوین قرآن کریم
۱۰۱	۲. وحی الهی
۱۰۱	معنی لغوی وحی
۱۰۵	کیفیت نزول وحی

مقدمه چاپ دوم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجاً.
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَاتَمِ رُسُلِهِ وَأَفْضَلِ مُبَلِّغِي رَسُولَاتِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

از چندین سال پیش که مقدار زیادی از فرصت خود را در اختیار مطالعه و تحقیق در علوم قرآنی قرار دادم، تدریجاً یادداشت‌های جداگانه‌ای درباره تاریخ قرآن کریم فراهم آوردم که بخشی از آن، به صورت جزوه درسی، مورد استفاده دانشجویان دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران قرار گرفته بود. برای چاپ آن هیچ تصمیمی نداشتم، بلکه آن را به فرصتی موکول کردم که مطالعات بیشتری را در آن به عمل آورم تا لغزش‌های موجود در آن کاهش یابد، ولی (همان‌طور که در مقدمه چاپ اول خاطر نشان کردم) این جزوه درسی سرانجام با اضافاتی دست‌نویس در اختیار عزیزانی قرار گرفت که به چاپ آن اقدام کردند.

چاپ اول این دفتر، به علت عدم رسیدگی لازم، توأم با اغلاط چاپی منتشر و ظرف مدت کوتاهی نایاب شد. به ناشران محترم، که خالصانه ارادتمند آن‌ها هستم، یادآور شدم برای تجدید چاپ لازم است بسیاری از اغلاط آن پیرایش شود و ضمناً در برخی جاهای آن اصلاحاتی به عمل آید. این برادران عزیز و متدین لطف فرمودند و با اشاره این بنده از تجدید چاپ آن خودداری کردند. سپس با آن‌ها تماس گرفتیم که بجاست چاپ بعدی این کتاب همراه با بسیاری از عکس‌های رنگی و سیاه و سفید نسخه‌های کهن و نفیس قرآن کریم - که به جمع‌آوری آن‌ها موفق شدم - انجام گیرد. گویا انجام چنین کاری در وسع این برادران نبود، لذا از آن‌ها کسب

اجازه کردم تا برای چاپ مجدد آن به وسیله ناشر دیگری اقدام شود. آن ها لطف فرمودند و به رغم تحمل زیان مادی از تجدید چاپ آن خودداری کردند؛ ولی ناشر دیگری، بدون کسب اجازه از این بنده و نیز بدون اطلاع ناشران این کتاب، به چاپ مجدد آن همراه با تمام اغلاط دست یازید و کتاب را عیناً به همان صورت منتشر کرد؛ در حالی که هم زمان، همین کتاب به وسیله دفتر نشر فرهنگ اسلامی با اطلاع بنده و اجازه از همان سروران زیر چاپ بود و این جانب نیز سخت بیمار بودم و نتوانستم در تکمیل چاپ آن تسریع کنم.

تجدید چاپ و انتشار این کتاب، که بدون اطلاع بنده انجام گرفت، مرا آزرده ساخت. احساس شرمندگی می کردم که چرا باید یک کتاب بدون اجازه یا اطلاع مؤلف آن تجدید چاپ شود، چون امکان دارد مؤلف بخواهد اصلاحاتی در آن به عمل آورد و از اغلاط چاپی یا لغزش های علمی آن بکاهد. با وجود اینکه از ضعف مزاج و بیماری جهاز هاضمه رنج می برم و توان کار و فعالیت از من ربنده شده است، به اصلاحات اندکی در این کتاب موفق شدم و آن را برای تجدید چاپ در اختیار مؤسسه ای قرار دادم که همه کارکنان آن برای نشر فرهنگ اسلامی از جان و دل می کوشند و بحق، دفتر نشر فرهنگ اسلامی است.

اکنون که تمام کتاب - منهای تصویرهای نسخ کهن و نفیس قرآنی - به چاپ رسیده، این مقدمه را می نویسم. چاپ دوم نسبت به چاپ اول دارای مزایایی است که ذیلاً بازگو می شود.

مزایای چاپ دوم

الف. اصلاحات و پیرایش ها و نیز اضافاتی که در مورد اغلاط چاپی و احیاناً اشتباهات علمی به عمل آمد. اگرچه ضعف مزاجی و روحی این اجازه را نمی داد که دقیقاً انجام وظیفه کنم و کاملاً به ترمیم رخنه ها و جبران لغزش های موجود اقدام نمایم، ولی روی هم رفته، تا حدودی در این کار موفق بوده ام؛ البته تا آن اندازه که فرصت و حال مزاجی ام اجازه می داد.

ب. اضافه شدن نمونه هایی از تصویرهای رنگی یا سیاه و سفید از نسخ کهن و نفیس قرآن کریم که در نقاط مختلف جهان قرار دارد. چون تصویر نسخه های قرآنی موجود در ایران در فهرست های متعدد منتشر شده، فقط چند نمونه از آن ها را در این کتاب آوردیم و برای مزید

اطلاع مطالعه‌کنندگان، تصویرهای نسبتاً فراوانی از نسخه‌های قرآنی موجود در کشورهای دیگر را انتخاب کردیم که به نظر علاقه‌مندان می‌رسد. این تصویرها، با حفظ ترتیب تاریخ تقریبی نگارش آن‌ها، در دو بخش رنگی و سیاه و سفید تنظیم شد.

ج. تنظیم فهرست اعلام در سه بخش اشخاص و گروه‌ها، امکنه و جای‌ها، و کتب و نوشتارها انجام گرفت و نور چشمانم، آقای سید محمدسعید حجتی و آقای سید محمدشریف حجتی (ایده‌ها الله تعالی لما یحب و یرضی) به‌رغم آنکه سن و معلومات آن‌ها به علت خردسالی مقتضای چنین کاری نبوده‌است، مراد استخراج و تنظیم آن‌ها یاری دادند. با وجود آنکه تا حدودی بر استخراج اعلام به وسیله آن‌ها ناظر بوده‌ام، مع‌ذلک ممکن است اشتباهات اندکی در آن وجود داشته باشد؛ لیکن این فهرست مجموعاً می‌تواند برای عده‌ای در حد معتنا بهی مفید افتد، به‌خصوص که اعلام اشخاص غالباً با اشاره به نام مفصل آن‌ها و نیز تاریخ تولد و وفات آن‌ها تنظیم شده که راهنمای نسبتاً دقیقی برای علاقه‌مندان است تا از اشخاص و اقوال و آرای موجود در عصرهای مختلف آگاهی یابند و بدانند که این اشخاص در چه زمانی می‌زیستند.

هدف از چاپ و نیز نشر مجدد این کتاب آن نیست که نویسنده آخرین و دقیق‌ترین نظریه‌ها را در مسئله تاریخ قرآن بیان داشته‌است، بلکه منظور از نشر آن این است که محققان آگاه و دانشمندان فرزانه و عموم علاقه‌مندان به علوم قرآنی به آرای پیشینیان در مسئله تاریخ قرآن کریم واقف شوند و در جریان و اصلاح رخنه‌ها و لغزش‌ها به این ناتوان مدد رسانند.

امیدوارم خداوند متعال لسان و بَنان ما را از لغزش‌ها مصون داشته و گام‌های ما را در صراط دنیا و آخرت نلغزاند و به همه ما توفیق دهد تا به مدد الهامات آیات بینات قرآن کریم، بردشمنان اسلام پیروز شویم و جامعه بشریت در سایه این نوشتار آسمانی به تصحیح اندیشه‌ها و آرا و اعمال خود توفیق یابد و نابسامانی‌های موجود که بشریت را می‌آزارد و توازن در زندگی را بیش از پیش از میان برمی‌دارد در ظل رهنمودهای این کتاب الهی به سامان رسد و حق و حقیقت تمام شئون زندگی همه جوامع بشریت را زیر پوشش خود گیرد.